

Gewasbescherming: The Next Generation

Nefyto-jaarvergadering kijkt naar toekomst

Binnen de agrarische sector, en zo ook de gewasbescherming, wordt hard gewerkt aan de toekomst door te innoveren en te verduurzamen. Echter, bij de discussies over de toekomst van gewasbescherming spelen jongeren nauwelijks een rol. Hoe denkt 'the next generation' hierover? In de jaarvergadering van Nefyto kregen zij de kans het te vertellen.

Impressie van de karakteristieke Glazen Zaal in Den Haag, waar ditmaal de jaarvergadering plaatsvond.

Tijdens zijn welkomstwoord presenteert Nefyto-secretaris Jo Ottenheim de resultaten van een klein onderzoek. Dat betreft een inventarisatie van de leeftijden van de aanwezigen. De oudste deelnemer is 73 jaar. De gemiddelde leeftijd van de aanwezige stakeholders is 47 jaar, de aanwezigen uit de geleideren van Nefyto zijn gemiddeld 44 jaar.

"Iets jonger dus dan de stakeholders, maar eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we de bedrijven hebben gestimuleerd om vooral ook jonge medewerkers naar de jaarvergadering te laten komen", merkt Jo Ottenheim op. "Nefyto vond het hoog tijd om ook eens de jonge generatie over het voetlicht te brengen. Vandaar de keuze voor het thema 'the next generation' en de keuze voor jonge sprekers."

Na deze korte introductie houdt Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis zijn jaarrede. Een uitgebreide weergave daarvan vindt u op pagina 4 van dit Nefyto Bulletin.

HAS-studenten

Dat jongeren niet of nauwelijks een rol spelen bij de discussies over de toekomst van gewasbescherming ziet Nefyto graag veranderen. Met de jaarvergadering op 13 december 2012 wilde Nefyto daartoe een aanzet geven, door een podium te bieden aan jonge sprekers. Om zo te verkennen hoe 'the next generation' kijkt naar gewasbescherming en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Een interessante presentatie wordt gegeven door Michiel Buijsse en Marcel Kloet, studenten aan de HAS Hogeschool in Den Bosch, specialisatie akkerbouw. Hun presentatie wordt ingeleid door docent Rob Kerkmeester. Hij vertelt over de opdracht aan de groep van zeven studenten waar Michiel Buijsse en Marcel Kloet deel van uitmaken. De opdracht was: kijk tien jaar vooruit en bedenk ontwikkelingskansen voor een akkerbouwbedrijf. Ga daarbij uit van een bestaand voorlopig akkerbouwbedrijf, probeer 'out of the box' te denken, houd rekening met de randvoorwaarden voor succes, maar reken niet alles door. Binnen dit plan is gewasbescherming één van de onderwerpen.

Meer dan akkerbouwbedrijf Michiel Buijsse en Marcel Kloet begonnen hun presentatie met een komische Disney-cartoon, die over de bestrijding van plagen gaat. Daarna presenteren zij hun plan. Hoe ziet volgens hen het akkerbouwbedrijf van de toekomst eruit?

Eerst schetsen zij de redenen om te innoveren: beheersing van de kostprijs, opbrengst en kwaliteit verbeteren, maatschappelijk verantwoord ondernemen en kunnen inspelen op kansen en bedreigingen. Bij het onderzoek hebben de studenten een aantal uitgangspunten gehanteerd, waaronder een goede toepasbaarheid in de praktijk, geen science-fiction, maar wel gebruik van gezond boerenverstand.

Dagvoorzitter Ivette van der Linden leidt de discussie tussen (vlnr) Gerard Barendregt, Michiel Buijsse en Samuel Levie.

Het bedrijf dat zij voor zich zien, is meer dan alleen een akkerbouwbedrijf. Het voorziet in zijn eigen energie door zonnecellen op de daken en eigen waterstofproductie, dat dient als milieuvriendelijke brandstof voor de machines. Dit waterstof wordt geproduceerd door algen die op de gebouwmuren aan de zonzijde groeien. Daarmee wordt het bedrijf ook een energieleverancier, want een eventueel overschot kan aan derden worden geleverd.

Het moderne akkerbouwbedrijf zoekt samenwerking, bijvoorbeeld met een naburige melkveehouder. Doordat het akkerbouwbedrijf de voederproductie van de veehouder op zich neemt, kan de veehouder zich focussen op zijn vee. Voordeel voor de akkerbouwer is dat hij zijn bouwplan kan verruimen, met minder ziektedruk als gevolg.

Banencultuur

Een gezonde bodem komt overal in het plan terug. Om de bodem te ontzien, is gekozen voor een banencultuur met rijpaden: er wordt niet

HAS-studenten Michiel Buijsse (links) en Marcel Kloet presenteren hun plan voor het akkerbouwbedrijf van de toekomst.

meer gewoon over het land gereden, maar over speciaal hiervoor aangelegde rijpaden. Ook wordt de bodembewerking tot een minimum beperkt.

Voor gewasbescherming is het sterk maken van de plant een belangrijk uitgangspunt. Gevolgde strategieën hierbij zijn: het vermijden van monoculturen, een ruim bouwplan, versterking van de natuurlijke bestrijding en de genoemde banencultuur met verschillende gewassen door elkaar.

weten niet meer waar voedsel vandaan komt en hoe het geproduceerd wordt. Toen ik plannen had om een eigen worstmakerij te beginnen, werd me dat door iedereen afgeraden. Maar ik heb doorgezet en ik heb ervoor gekozen om vanaf het eerste moment de consument erbij te betrekken, omdat ik dat belangrijk vind. Het vlees betrek ik van varkensboeren die het goed geregeld hebben op het gebied van dierenwelzijn en duurzaam produceren."

Samuel Levie pleit ervoor om de consument meer te betrekken bij voedselproductie. "Tegelijk vraag ik me wel af in hoeverre dat kan als de voedselproductie gedomineerd wordt door grote multinationals."

Nederland exportland

De laatste presentatie is van Gerard Barendregt, field expert bij Nefyto-deelnemer Syngenta. Hij schetst de groei van de wereldbevolking, de daaruit volgende voedselproblematiek en het belang van (chemische) gewasbescherming hierin. Konden vorige eeuw nog twee mensen van een hectare landbouwgrond eten, deze eeuw worden dat vijf mensen. Net als Samuel Levie noemt ook Gerard Barendregt het zorgelijke feit dat veel mensen vervreemd zijn van voedselproductie.

"Blijft Nederland een sterk exportland van agrarische producten?", vraagt Gerard Barendregt zich af. "Je ziet bijvoorbeeld in Duitsland de trend dat men daar liever eigen producten eet. Wil Nederland een exportland van betekenis blijven, dan denk ik dat we koploper moeten worden in duurzame voedselproductie."

Gerard Barendregt is ervan overtuigd dat chemische gewasbescherming een belangrijke bijdrage kan leveren aan het duurzaam maken van voedselproductie. "Bovendien heeft onze industrie niets te verbergen. Wel is het moeilijk voor deze industrie om nieuwe mensen binnen te halen en dat is wel nodig."

De middag wordt afgesloten met een korte discussie tussen Michiel Buijsse, Samuel Levie, Gerard Barendregt en de aanwezigen in de zaal. Daarmee komt een einde aan een interessant en levendig middagprogramma. ■

Wisselingen in algemeen bestuur Nefyto

Stefan Kocher is door Monsanto benoemd als opvolger van Nico Stuijt, die medio november directeur is geworden van Timac Agro. Daarmee neemt Stefan Kocher de plaats in van Nico Stuijt in het algemeen bestuur van Nefyto. In de bestuursvergadering van december 2012 is tevens afscheid genomen van Jacques Horsten van Belchim. Namens Belchim is Jos Testers nu de nieuwe vertegenwoordiger in het algemeen bestuur. Ook nieuw in het algemeen bestuur is Michael Kester namens Syngenta. Hij volgt Theo van Empel op. ■

Bijenartikel in Vrij Nederland

In de Vrij Nederland van 1 december 2012 stond een artikel met als titel 'Dode bij, stille lente'. Dit artikel was voor Nefyto aanleiding om een reactie op te stellen. Kern van die reactie is:

De gewasbeschermingsmiddelenindustrie is één van de zwaarst gereguleerde bedrijfstakken ter wereld. Als het nodig zou zijn om de checks and balances in het systeem verder aan te scherpen, dan zal dat gebeuren. Wij kunnen ons niet voorstellen dat het moedwillig afbreken van de autoriteit van instituties door het beschadigen van hun integriteit de wetenschap een stap verder helpt. Noch brengt dit de gezondheid van bijen, de kennis over de invloed van gewasbeschermingsmiddelen hierop, de biodiversiteit of de voedselzekerheid een stap vooruit.

De volledige reactie van Nefyto is te lezen op de Nefyto-website. Hierop is ook een link te vinden naar het oorspronkelijke artikel en enkele andere reacties op het artikel. ■

Illegal pesticides

Er worden steeds meer valse (counterfeit) gewasbeschermingsmiddelen geproduceerd en door criminelen over de hele wereld op de markt gebracht.

De Europese koepelorganisatie ECPA spreekt van 'zware georganiseerde criminaliteit'. De gewasbeschermingsmiddelenindustrie vraagt aandacht voor deze problematiek. Dat doet zij onder meer via de website www.illegalpesticides.eu en indringende videofilms. ■

Product Stewardship in de Praktijk

Met Product Stewardship dragen Nefyto en de in Nefyto deelnemende bedrijven bij aan een zo verantwoord mogelijke omgang met gewasbeschermingsmiddelen. Dat betreft het gehele traject van de ontwikkeling van een nieuw middel tot aan het gebruik van het agrarisch eindproduct.

Regelmatig worden ontwikkelingen van de dagelijkse praktijk van Product Stewardship op de website van Nefyto gemeld. De voorbeelden van de afgelopen jaren zijn samengevat in een leaflet. Deze is te downloaden vanaf de Nefyto-website. ■

Nieuw wettelijk gebruiksvoorschrift (WG)

Eén dag voor zijn aftreden als staatssecretaris van Landbouw informeerde Co Verdaas de Tweede Kamer over de wijze waarop het Ctgb in nauwe samenwerking met LTO, Agrodiss en Nefyto werkt aan het gebruiksvriendelijker maken van de wettelijke gebruiksvoorschriften (WG's). Op ieder etiket van een gewasbeschermingsmiddel komt een duidelijke overzichtstabel volgens een vast format, met daarin toepassingsvoorwaarden en een beperkt aantal aanvullende restricties.

Alle middelen worden per groep (herbiciden, insecticiden en fungiciden) gefaseerd omgezet. Gestart is met de herbiciden. Van deze groep zullen al in het komende seizoen middelen met een nieuw format WG in omloop komen. Daarbij kan het gebeuren dat voor middelen die volgens het huidige etiket voor een bepaald aspect geen specifiek voorschrift kennen, in het nieuwe WG wel een (beperkend) voorschrift is opgenomen. De staatssecretaris schrijft dat in de overgang van de oude naar de nieuwe WG's, binnen de randvoorwaarden van de regelgeving, waar mogelijk rekening moet worden gehouden met de gebruikspraktijk. Boeren en tuinders hebben immers in overeenstemming met de geldende gebruiksvoorschriften gehandeld. Ook is niemand er bij gebaat dat ziekten en plagen niet meer adequaat kunnen worden bestreden.

In Nefyto Bulletin 2011/4 is een artikel gepubliceerd over de omzetting van WGG's naar het nieuwe WG. Ook in de komende periode zal Nefyto informatie verstrekken over de nieuwe etiketten. ■

Het drinkwaterbedrijf en de innamestop

In de vorige editie van Nefyto Bulletin is aandacht besteed aan de jaarlijkse medewerkersdag van Nefyto, waarbij een bezoek werd gebracht aan drinkwaterbedrijf Dunea in Den Haag. In dit vervolgartikel zoomen we in op één van de onderwerpen van die dag: de innamestop als gevolg van een normoverschrijding.

Dunea betreft haar water uit de Afgedamde Maas in de Bommelerwaard, een rivierarm van de Maas die is doorgetrokken naar de Waal. Dit water is een mix van water uit de Maas en water uit de aangrenzende Bommelerwaard.

Vanaf het innamepunt wordt het water naar de Zuid-Hollandse duinen gepompt, waar het (voorgezuiverd) via infiltratieplassen in het duinzand wordt geïnfilteerd. Door deze duinpassage worden ongewenste bacteriën en virussen in het water op een natuurlijke manier onschadelijk gemaakt. Hierna wordt het water onthard en verder gezuiverd.

Tijdelijke innamestop

Het komt soms voor dat Dunea moet besluiten tot een tijdelijke innamestop. Aanleiding is meestal een te hoog gehalte van een ongewenste stof in het bronwater. Jaap Mos (manager bedrijfsvoering bij Dunea) vertelt erover.

"Gelukkig komen innamestops niet vaak voor. De meest voorkomende oorzaken zijn lozingen van chemische stoffen door de industrie, in ons geval stroomopwaarts in de Maas. Hiervoor zijn alarmsystemen opgezet. Deze systemen werken goed, we worden altijd tijdig gewaarschuwd. Bovendien vinden deze lozingen doorgaans stroomopwaarts in de nabijheid van de chemische industrie plaats, zodat het nog even duurt voordat het vervuilde water in de Afgedamde Maas arriveert. We hebben dan tijd genoeg om maatregelen te nemen."

Eigen meetnet

Dunea heeft ook een eigen meetnet om de kwaliteit van het bronwater te monitoren. Het drinkwaterbedrijf doet maandelijks trendmetingen. Ook zijn er online een biomonitor en een oliemonitor continu actief, die reageren op een toxische stof of een oliecontaminatie.

Blijkt uit een meting een normoverschrijding, dan wordt een controlemonster genomen. Bevestigt dit de overschrijding, dan wordt dit gemeld bij de inspecteur Volksgezondheid. Er volgt een innamestop en er wordt een systeemanalyse ge-

Jaap Mos (met blauw koord) geeft een rondleiding tijdens de medewerkersdag van Nefyto bij Dunea.

daan, om duidelijk te krijgen hoe lang het water met de betreffende normoverschrijding is ingenomen. Is te verwachten dat de stof niet wordt verwijderd gedurende de duinpassage en nog aanwezig is in het onttrokken duinfiltraat, dan wordt dit water extra gezuiverd door meer poederkool te doseren, dat chemische stoffen verwijdert.

"De afgelopen twee jaar had Dunea geen innamestop als gevolg van een normoverschrijding door gewasbeschermingsmiddelen in de Afgedamde Maas", vertelt Jaap Mos. "Tot maart 2012, toen wij te maken kregen met een grote lozing van dimethomorf in onze bron. Om de veiligheid van ons product te garanderen hebben wij dit voorjaar meerdere malen tot een innamestop moeten besluiten."

In samenwerking met Waterschap Rivierenland was het mogelijk om het bedrijf dat de lozing had gedaan te achterhalen. "Het bleek een glastuinbouwbedrijf te zijn, dat regelmatig zijn bedrijfswater loosde op het oppervlaktewater. Doordat het bedrijf dit vaker deed, kon het worden opgespoord. Was het een eenmalig incident geweest, dan was dit niet gelukt. Momenteel loopt er een gerechtelijk onderzoek tegen dit bedrijf."

Project 'Zuiver water'

Naast dit ingrijpende incident constateert Jaap Mos dat gewasbeschermingsmiddelen de laatste jaren geen grote problemen in de bedrijfs-

voering van Dunea veroorzaken. "Het is beduidend beter dan in jaren negentig. En zeker beter dan in de jaren tachtig, hoewel een exacte vergelijking met die periode moeilijk is omdat er toen nog niet zoveel metingen werden gedaan. Er zijn wel signalen die aangeven dat de laatste jaren een stagnatie in verdere verbetering optreedt."

De meest voorkomende problemen met gewasbeschermingsmiddelen waren tot voor enige tijd geleden normoverschrijdingen door glyfosaat en het afbraakproduct AMPA. Glyfosaat is een onkruidbestrijdingsmiddel dat op verhardingen wordt gebruikt, met name door gemeenten. Dat lijkt nu beter te gaan, merkt Jaap Mos op met enige voorzichtigheid. "In 2010 en 2011 werd bij ons innamepunt geen glyfosaat aangetroffen boven de streefwaarden uit het Donau-Maas-Rijn memorandum. Gewasbeschermingsmiddelen en hun afbraakproducten, zoals glyfosaat en AMPA, blijven in normoverschrijdende gehalten voorkomen in de Maas en er is na 2007 in algemene zin geen verdere verbetering te zien."

Dit zegt het RIWA Jaarrapport 2011 Maas: 'In het kader van het project 'Zuiver water uit de Bommelerwaard' zijn diverse stappen gezet om emissies van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen. In dit project is ook aandacht besteed aan onkruidbestrijding op verharde terreinen, onder meer beheerd door gemeenten. Zowel het Waterschap Rivierenland dat de watergangen in de Bommelerwaard beheert als de gemeente Maasdriel is inmiddels gecertificeerd onder de barometer duurzaam terreinbeheer.'

Jaap Mos vindt de relatie van Dunea met de gewasbeschermingsmiddelenindustrie redelijk goed. "Ik besef ook dat de wereld niet zonder gewasbeschermingsmiddelen kan. Tegelijk moet je constateren dat gebruik van deze middelen risico's met zich meebrengt. Dat vereist zorgvuldigheid, omdat het anders op gespannen voet kan komen te staan met een duurzame drinkwaterproductie. Op de medewerkersdag van Nefyto merkte ik dat de industrie serieus is en zorgvuldig met haar middelen omgaat." ■

De 'skyline' van Dunea met de kenmerkende watertoren, in de duinen bij Den Haag.

Nieuwe gevarensymbolen op het etiket

CLP in 2015 van kracht voor gewasbeschermingsmiddelen

In de serie over het etiket ditmaal aandacht voor CLP, oftewel Classification Labelling & Packaging. Dit is nieuwe Europese regelgeving voor de gevaarclassificatie van chemische stoffen en mengsels. Met de inwerkingtreding van CLP worden tevens de bestaande gevarensymbolen vervangen door nieuwe symbolen.

De CLP-regeling is de Europese uitwerking van het GHS, wat staat voor Globally Harmonised System. Het GHS is vastgesteld door de Verenigde Naties en is een wereldwijd geldend systeem voor de gevaarclassificatie, verpakking en etikettering van chemische stoffen en mengsels.

De CLP-informatie op het etiket is vooral bedoeld voor de gebruikers van de producten en voor de bedrijven die de producten opslaan. In het geval van chemische gewasbeschermingsmiddelen zijn dat de telers, loonwerkers en distributeurs.

Overigens zijn de voorschriften voor opslag van verpakte gevaarlijke stoffen vastgelegd in de PGS 15 richtlijnen en de voorschriften voor transport in het ADR (zie Nefyto Bulletin 2012/1). De hiervoor gebruikte gevarensymbolen komen

ders dan in de bestaande classificatie", legt Manon Moonen uit. "Daardoor komen sommige middelen in een iets zwaardere gevaarklasse terecht. Dat kan gevolgen hebben voor de opslag en misschien ook voor het transport."

Een andere wijziging is dat de zogeheten R-zinnen (risicozinnen) worden vervangen door H-zinnen (hazard statements). En dat de S-zinnen (te nemen maatregelen als er iets fout gaat) worden vervangen door P-zinnen (precautionary state-

telt Angélique Welten. "Een aantal gevaarclassen krijgt andere symbolen. En er komen nieuwe gevaarclassen bij, met bijbehorende symbolen. Bijvoorbeeld 'bijtend voor metalen' en 'gas onder druk'. De belangrijkste wijziging in de waarschuwing voor gezondheidsgevaar is het verdwijnen van het Andreas-kruis. Voor carcinogeniteit, voortplantingstoxiciteit en de nieuwe gevaarklasse 'specifieke doelorgaan toxiciteit (STOT)' komt daar een nieuw symbool voor in de plaats."

Angélique Welten (Ctgb): "De omzetting van de al toegelaten middelen is een enorme operatie, want het gaat om zo'n 1.800 gewasbeschermingsmiddelen en biociden."

Manon Moonen (Syngenta): "Op het etiket zijn nieuwe symbolen te zien en die kunnen de gebruiker stimuleren om toch nog eens goed het etiket te bestuderen."

weer voort uit het CLP.

De CLP-regeling geldt nog niet voor chemische gewasbeschermingsmiddelen, maar dat gaat in de loop van 2015 wel gebeuren. We praten over de consequenties hiervan en de over praktische uitvoering met Angélique Welten en Manon Moonen. Angélique Welten is wetenschappelijk beoordelaar toxicologie bij het Ctgb. Binnen het Ctgb coördineert zij de zaken rond etikettering. Manon Moonen is registratiemanager bij Nefyto-deelnemer Syngenta. Zij was vanuit Nefyto betrokken bij de discussie met het Ctgb en de Belgische toelatingsinstantie over de praktische invulling van het CLP ten aanzien van chemische gewasbeschermingsmiddelen.

Veranderingen

"Sinds 2009 wordt CLP geleidelijk ingevoerd in Europa", vertelt Manon Moonen. "Per 1 december 2010 geldt het voor werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen. Per 1 juni 2015 zal het gelden voor mengsels, dus ook voor de verhandelde gewasbeschermingsmiddelen."

Wat gaan gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen merken van deze verandering? "Ten eerste zijn de criteria voor de gevaarclassificatie volgens CLP soms net iets an-

ments). "De teksten van de zinnen veranderen niet ingrijpend", merkt Manon Moonen op. "Wel kunnen er door de gewijzigde criteria andere H-zinnen worden voorgeschreven en kan er bij de selectie van P-zinnen een andere keuze worden gemaakt."

Een veel opvallender verandering zijn de nieuwe gevarensymbolen, die voortkomen uit het wereldwijde GHS. "De bestaande symbolen hebben een oranje achtergrond. Dat wordt een witte achtergrond", ver-

Bestaande middelen

De gewasbeschermingsmiddelen die al op de markt zijn, moeten worden omgezet naar een nieuw etiket dat voldoet aan de CLP-voorschriften. Inmiddels is voor Nederland en België afgesproken hoe dit in zijn werk zal gaan. Hierover is overleg geweest tussen Nefyto en het Ctgb.

Angélique Welten vertelt wat er is afgesproken: "Zoals voorgeschreven moeten alle verpakkingen van gewasbeschermingsmiddelen die na 1

Nieuwe gevarensymbolen

Onderstaand een beknopt en vereenvoudigd overzicht van de bestaande en nieuwe gevarensymbolen. Een compleet overzicht is te downloaden van: <http://stoffen-info.nl/onderwerpen/eu-ghs/onderpublicaties-voorlichting>.

gevaarklasse	nieuw	oud
fysische gevaren ontpofbare stoffen		
ontvlambare gassen, vloeistoffen en vaste stoffen		
oxiderende gassen, vloeistoffen en vaste stoffen		
gassen onder druk		geen
bijtend voor metalen		geen
acute toxiciteit categorie 1,2 en 3		
acute toxiciteit categorie 4		
mutageniteit, carcinogeniteit, voortplantingstoxicologie, specifieke doelorgaan toxiciteit, sensibilisatie van de luchtwegen		
huidcorrosie ernstig oogletsel		
huid- en oogirritatie sensibilisatie van de huid		
gevaarlijk voor aquatisch milieu (acuut of chronisch)		

In het kort

- CLP (Classification Labelling & Packaging) is nieuwe Europese regelgeving voor de gevaarclassificatie en etikettering van chemische stoffen en mengsels.
- Per 1 juni 2015 geldt de Europese CLP-regeling voor mengsels van chemische stoffen en dus ook voor gewasbeschermingsmiddelen.
- De middelen zelf en de risico's blijven hetzelfde, de verandering zit in de informatie op het etiket over de gevaren. Er komen enkele nieuwe gevaarclassen bij. Sommige gewasbeschermingsmiddelen zullen naar een iets zwaardere gevaarklasse opschuiven.
- De meest opvallende verandering zijn de nieuwe gevarensymbolen.
- Voor nieuwe toelatingen zal de CLP-regelgeving al per 1 juli 2013 in het toelatingsbesluit van het Ctgb worden meegenomen.
- Voor de toegelaten gewasbeschermingsmiddelen gebeurt de inhoudelijke beoordeling bij herbeoordeling. Vooruitlopend hierop neemt het Ctgb een administratief besluit op basis van een voorstel dat door de toelatinghouder wordt ingediend. Dit traject start begin 2013.

juni 2015 op de markt komen, voorzien zijn van een etiket dat voldoet aan de CLP-voorschriften. Daarom zal voor nieuwe toelatingen de CLP-regelgeving al per 1 juli 2013 in het toelatingsbesluit worden meegenomen. Voor de reeds toegelaten middelen zal dat bij de herbeoordeling gebeuren. Het Ctgb neemt vooruitlopend hierop een administratief besluit op basis van een voorstel dat door de toelatinghouder van de moedertoelating wordt ingediend. Dat laatste is een enorme operatie, want het gaat om circa 1.800 bestaande middelen, waarvan 800 gewasbeschermingsmiddelen en 1.000 biociden. Om de werklust van het Ctgb te spreiden, wordt hiermee in 2013 al begonnen." Informatie hierover staat op de Ctgb-website onder Beleid, wet- en regelgeving > Europese regelgeving > Classificatie en Labelling.

Overigens geldt binnen Europa voor alle chemische stoffen een zelfclassificatie, waarbij de verantwoordelijkheid dus geheel bij de fabrikant ligt. Het zelfbeschikingsrecht van bedrijven om hun eigen labels te classificeren blijft dus het uitgangspunt. Dit laat onverlet de wettelijke verplichting om dit door het Ctgb te laten toetsen bij de toelating of herbeoordeling.

Grote operatie

Doordat een aantal gevaarclassen nieuw is of nieuwe indelingscriteria heeft gekregen, zijn deze tot nu toe nog niet in de toelatingsbeoordeling meegenomen. "Dat betekent dat er voor sommige onderdelen nieuw of aanvullend onderzoek gedaan moet worden", aldus Manon Moonen. "Al met al is het ook voor de industrie een behoorlijke klus."

Angélique Welten voegt toe: "Voor een aantal fysische gevaren kan mogelijk informatie van de ADR-classificatie worden gebruikt."

Behalve een aanpassing van de etiketten moeten toelatinghouders ook vóór 1 juni 2015 al hun veiligheidsinformatiebladen aanpassen. Het is een grote operatie, maar in wezen verandert er niet zoveel, merkt Manon Moonen op. "De inhoud van de flacon gewasbeschermingsmiddel is nog steeds dezelfde en dat geldt ook voor de risico's ervan. Een enkel middel zal opschuiven naar een iets zwaardere gevaarklasse. Maar op het etiket zijn nieuwe symbolen te zien en die kunnen de gebruiker stimuleren om toch nog eens goed het etiket te bestuderen. Dat is belangrijk en dit willen we als industrie zeker stimuleren." ■

Nefyto-voorzitter Carlos Nijenhuis in jaarrede:

‘Zonale procedure is een punt van zorg’

Traditiegetrouw hield de Nefyto-voorzitter zijn jaarrede tijdens de jaarvergadering van Nefyto. Carlos Nijenhuis ging in op actuele onderwerpen op nationaal, Europees en mondiaal niveau. Hij sprak onder meer zijn zorg uit over de tegenvallende praktijk van de zonale procedure.

Carlos Nijenhuis gaat eerst in op de nationale ‘hete’ kwesties: waterkwaliteit, bijensterfte, omwonenden, verhandelingen en NAP/Nota. “Met de zorg voor een goede waterkwaliteit gaan we een nieuwe fase in. Wat betreft etikettering kunnen het nieuwe WG en robuuste gebruiksvorschriften bijdragen aan zorgvuldig gebruik van middelen. Daarnaast zijn er emissiereductieplannen. Op Europees niveau is onze koepelorganisatie ECPA de campagne Time To Change gestart, waar Nefyto nationaal invulling aan geeft.”

Dan onkruidbestrijding op verhandelingen. “Dit onderwerp heeft veel discussies en Kamervragen opgeleverd. Uit onderzoek is gebleken dat chemische bestrijding qua kosten en milieubelasting het beste scoort. De alternatieven voor chemische bestrijding zijn vijf keer zo duur. De staatssecretaris heeft toegezegd dit verder te gaan uitzoeken en dan een besluit hierover te nemen.”

Over de vervolgnota duurzame gewasbescherming en het Nationaal Actieplan (NAP) zegt Carlos Nijenhuis: “Het NAP is conform

kunnen vaak de vraag niet aan. Daarnaast wordt er nauwelijks vooruitgang geboekt in het terugdringen van het aantal nationaal-specifieke eisen. Dit is echt een punt van zorg.”

ECPA heeft geconstateerd dat er steeds meer data worden gevraagd, steeds meer in detail wordt getreden, de beoordeling steeds conservatiever wordt en de kosten van een toelating steeds hoger. “Het is zeer de vraag of al deze extra eisen iets toevoegen aan de veiligheid”, merkt Carlos Nijenhuis op.

Carlos Nijenhuis: “We zijn blij dat het Nederlandse Nationaal Actieplan niet verder is gegaan dan wat de Europese Commissie heeft gevraagd.”

De kosten van het ontwikkelen van een nieuwe actieve stof blijven stijgen

Op het gebied van residuen is al veel bereikt, constateert Carlos Nijenhuis. “Dit kan als voorbeeld dienen voor de aanpak van de waterkwaliteit. Wat we geleerd hebben, is dat iedere schakel zijn verantwoordelijkheid moet nemen en dat geen enkele afspraak vrijblijvend mag zijn. Sturing vanuit de markt is een belangrijk instrument.”

Rond bijensterfte is nog veel onduidelijkheid. “Binnenkort komt EFSA met twee rapporten, aan de hand waarvan de discussie verder gevoerd kan worden.”

Een ander actueel onderwerp is het voorkomen van risico's voor omwonenden. “Een uitzending van Zembla hierover heeft veel emotie veroorzaakt. Natuurlijk moeten boeren bij bespuitingen rekening houden met hun omgeving. De Gezondheidsraad gaat onderzoek doen naar de risico's voor omwonenden. Dat moeten we nu eerst afwachten.”

voorschrift op 26 november 2012 naar Brussel gestuurd, waarmee Nederland aan haar Europese verplichting heeft voldaan. We zijn blij dat het Nederlandse NAP niet verder is gegaan dan wat de Europese Commissie heeft gevraagd. Nu moet de overheid verder met de nota, waarvoor zij met haar stakeholders in gesprek zal gaan, waaronder Nefyto.”

Zonale procedure

Van Nederland maakt Carlos Nijenhuis de overstap naar Europa. Allereerst de zonale procedure, die met de inwerkingtreding van Verordening 1107/2009 medio 2011 zijn intrede heeft gedaan. De zonale procedure is bedoeld om efficiëntie en kostenbesparing te creëren.

Nu, anderhalf jaar na de inwerkingtreding, blijkt de praktijk anders: “De toelatingsinstanties van de meeste lidstaten zitten aan het maximum van hun capaciteit en

Ctgb

In zijn jaarrede brengt Carlos Nijenhuis ook het Ctgb ter sprake. “De leidende mensen van het Ctgb laten zien dat de ambities van het Ctgb groot zijn. Uit een klanttevredenheidsonderzoek blijkt echter wel dat er nog het een en ander te verbeteren valt. Daarover blijven we graag met het Ctgb in gesprek.”

Carlos Nijenhuis toont een grafiek waarin wordt weergegeven hoeveel actieve stoffen op mondiaal niveau in ontwikkeling zijn. Te zien is dat dit rond de eeuwwisseling nog zo'n 70 stoffen waren en dat dit is teruggelopen naar circa 30.

“Het is lastig om met nieuwe producten te komen. Dat heeft zeker te maken met de kosten. De kosten van het ontwikkelen en op de markt brengen van een nieuwe actieve stof blijven stijgen en bedragen ruim 250 miljoen dollar. De ontwikkeling van nieuw genetisch plant-

materiaal, met behulp van biotechnologie, kost met ruim 130 miljoen dollar aanzienlijk minder en levert sneller financieel resultaat op. Een aantal grote agrarische landen in de wereld staat hier voor open. We zien dan ook dat de leidende agrochemische bedrijven de laatste tien jaar steeds meer uitgeven aan R&D voor nieuw genetisch plantmateriaal. Inmiddels is dat zelfs meer dan aan de ontwikkeling van nieuwe actieve stoffen.”

Open voor verandering

Naast de genoemde actuele onderwerpen zullen ook andere onderwerpen in de nabije toekomst stof tot gesprek opleveren, met name op Europees niveau. Carlos Nijenhuis noemt onder meer hormoonverstoring (dat breder gaat dan alleen gewasbeschermingsmiddelen), comparative assessment, de eerder besproken zonale procedure en het effectief middelenpakket voor speciality crops.

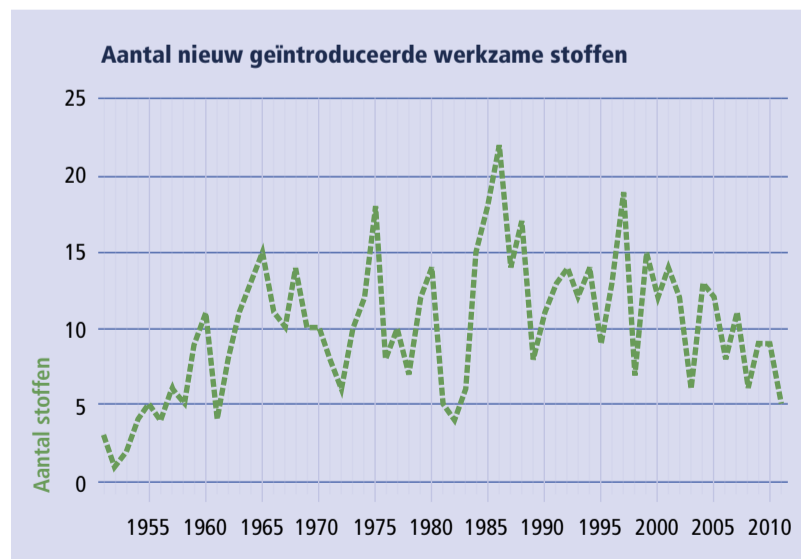
Carlos Nijenhuis attendeert de aanwezigen op het boek *Hamburgers in het paradijs* van prof.dr. Louise Fresco. “Ik vind dit boek verplichte

kost voor iedereen die een mening heeft over de oplossing van het wereldvoedselvraagstuk. In haar boek geeft Louise Fresco een antwoord op de vraag hoe we duurzaamheid en productiviteit kunnen koppelen.”

Ter afsluiting houdt Carlos Nijenhuis nog een kort pleidooi voor de bereidheid open te staan voor veranderingen. “Wie niet wil veranderen, wordt oud. Dus, durf te veranderen. Eén van de bekende uitspraken van autobouwer Henry Ford is: ‘Als ik mijn klanten had gevraagd wat ze zouden willen, dan hadden ze geantwoord: een sneller paard’. Maar Ford bood ze een andere oplossing, met succes. Je moet dus soms een richting in gaan die je niet van te voren verwacht. Dat geldt ook voor onze sector.” ■

In het kort

- Actuele nationale onderwerpen zijn waterkwaliteit, bijensterfte, omwonenden, verhandelingen en NAP/Nota.
- De zonale procedure is een punt van zorg. De toelatingsinstanties zitten aan het maximum van hun capaciteit. Er wordt nauwelijks vooruitgang geboekt in het terugdringen van het aantal nationaal-specifieke eisen.
- Nefyto blijft graag in gesprek met het Ctgb om verbeteringen door te voeren.
- Mondiaal gezien loopt het aantal actieve stoffen dat in ontwikkeling is terug. Dat komt onder meer door de steeds hogere R&D-kosten.
- De leidende agrochemische bedrijven investeren steeds meer in de ontwikkeling van nieuw genetisch plantmateriaal.

Deze grafieken laten zien dat er mondiaal steeds minder nieuwe actieve stoffen zijn geïntroduceerd en er steeds minder actieve stoffen in ontwikkeling zijn. BRON: PHILLIPS MCDUGALL LTD

COLOFON

NEFYTO BULLETIN 4 | DECEMBER 2012 | JAARGANG 18 Nefyto Bulletin is een uitgave van Nefyto (Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie), belangenorganisatie voor de Nederlandse agrochemische industrie. Het bulletin wordt kosteloos toegezonden aan personen en organisaties die op enigerlei wijze betrokken zijn bij gewasbescherming in Nederland. Nefyto Bulletin verschijnt vier keer per jaar in een oplage van 1800.
REDACTIE Nefyto, Hogeweg 16 | Postbus 80523, 2508 GM Den Haag | t (070) 750 31 00 | f (070) 354 46 31 | nefyto@nefyto.nl | www.nefyto.nl TEKST EN REALISATIE FredMeijer.nl Communicatie, Doetinchem
ONTWERP EN LAY-OUT Cyril Strijdonk Ontwerpburo, Gaanderen FOTOGRAFIE Fred Meijer DRUK JP Offset, Duiven
VERSPREIDING Controlled circulation / ISSN 1382-3833